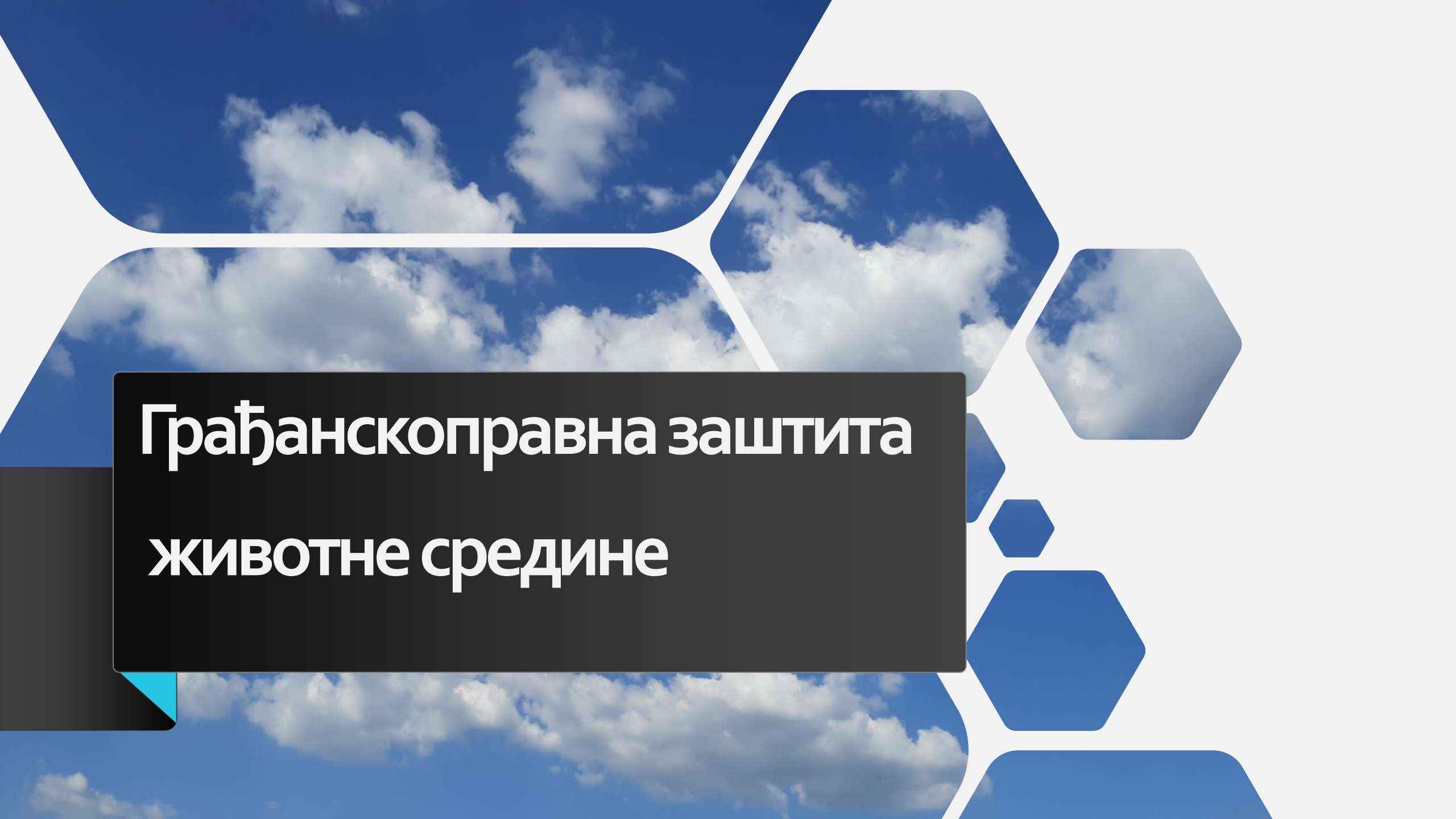

Грађанскоправна заштита животне средине

Улога националних судова у складу са Архурском конвенцијом

Савремено еколошко право алат за очување јавних добара и општег интереса, као што су здрава животна средина, одрживи развој и међугенерациска праведност.

Грађанима мора бити омогућен приступ суду ради заштите свих права која су у вези са животном средином — не само оних која су формално уређена у еколошким законима, већ и оних чије остваривање или повреда имају еколошке последице.

Обезбеде правна средства која ће бити ефикасна, адекватна, непристрасна, правовремена и приступачна, односно да не представљају финансијску препреку остваривању права

Грађани, подnoseћи тужбене захтеве, делују у функцији заштите колективних права и вредности — попут чисте воде, здраве животне средине или јавних ресурса

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ У ЕКОЛОШКИМ СПОРВИМА

Да ли је суд надлежан за поступање- прочитати предмет

Посебна пажња када се зашта тражи по члану 9. став 3 Конвенције
Благовремено и ефикасно поступање.

Образложена судска одлука / поука неукој странци ?

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ У ЕКОЛОШКИМ СПОРВИМА

Који је суд надлежан ?

Закони не препознају еколошке спорове.

Основни или виши судови

Нема специјализације судија

МЕСНА НАДЛЕЖНОСТ У ЕКОЛОШКИМ СПОРВИМА

Држава је дужна да обезбеди ефикасан, правичан и не прескуп приступ правди по питању заштите животне средине

Искључива надлежност за суђење у споровима који се односе на право својине и друга стварна права на непокретностима, споровима због сметања државине непокретности, као и у споровима из закупних односа на непокретности, искључиво је месно надлежан суд на чијем се подручју непокретност налази

Накнада штете

Повреда права личности

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА

члан 5 Закона о основама
својинскоправних односа

- *Власник непокретности је дужан да се при коришћењу непокретности уздржава од радњи и да отклања узроке који потичу од његове непокретности којима се отежава коришћење других непокретности, преко мере која је уобичајена с обзиром на природу и намену непокретности и на месне прилике, или којима се проузрокује знатнија штета.*

члана 156 Закона о облигационим
односима 2.

- *Свако може захтевати од другог да уклони извор опасности од ког прети знатнија штета или њему или неодређеном броју лица, као и да се уздржи од делатности од које произлази узнемиравање или опасност штете ако се настанак узнемиравања или штете не може спречити одговарајућим мерама.*

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА

Члан 9 став 3 судски спор ради заштите одредби домаћег права у области заштите животне средине - не односи искључиво на повреде прописа који се експлицитно односе на заштиту животне средине, већ на сва права која су регулисана другим прописима.

Државе чланице нису у обавези да успоставе систем *actio popularis*- али не могу бити такви да спрече све, односно готово све, организације које се баве заштитом животне средине да воде судске поступке Комитет за примену Конвенције

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА

Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain, број представке 62543/00, од 27. априла 2004. године истакао да „у данашњим модерним друштвима када се грађани суочавају са посебно сложеним управним одлукама, обраћањем колективним телима као што су удружења представља једно од доступних средстава, понекад и једино средство, помоћу којег могу ефикасно да заштите своје специфичне интересе

1. **Циљ оснивања удружења:** Да би удружење било легитимисано да наступа у име својих чланова, мора бити основано са **специфичним циљем заштите интереса тих чланова**
2. **Постојање конкретне повреде права:** Суд је нагласио да је изградња бране имала **директне и озбиљне последице** по права чланова удружења – нарочито имовинска права и начин живота
3. **Заступање конкретних интереса конкретних особа:** Суд је разликовао између апстрактног заштитничког еколошког интереса и конкретног заступања интереса лица која су лично и директно погођена

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА

Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland, коју је донело Велико веће Европског суда за људска права 9. априла 2024. године, Суд је формулисао систематизоване критеријуме на основу којих невладина организација може стећи активну легитимацију (*locus standi*) у климатским и шире еколошким споровима

сврси и карактеру удружења (нпр. да је непрофитно)

природи и обиму његових активности у надлежној држави,

структури чланства и степену репрезентативности,

транспарентности управљања и укупном деловању,

и, најзад, томе да ли би признавање таквог статуса било у интересу правилне и правичне примене правде

Управљање поступком

Припремно рочиште

Јавне исправе

Вештачење

ТЕСТ ПРОПОРЦИОНАЛНОСТИ

Устав у члану 20, став 3 прописује да, приликом ограничења људских права, сви државни органи, а нарочито судови, морају водити рачуна о следећим елементима: суштини права које се ограничава, важности сврхе због које се право ограничава, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом коју оно треба да постигне, и постојању могућности да се та сврха оствари уз мање ограничење права

1. мешање мора бити не само засновано на закону, већ и предвидиво и доступно, те да закон мора испуњавати критеријуме „квалитета закона“, укључујући довољну прецизност и предвидљивост у примени
2. да ли мера ограничења има легитиман циљ
3. испитивање да ли је мешање у право једног лица било сразмерно легитимном циљу који се жели постићи, односно да ли је постигнут правичан баланс између супротстављених интереса

Европски суд за људска права је устаљено наглашавао да државе уживају извесну меру слободне процене (*margin of appreciation*)

Actio popularis

Закон о облигационим односима члан 156.

Став 1.

- **Свако** може захтевати од другог да уклони **извор опасности** од кога **прети знатнија штета** њему или неодређеном броју лица, као и да се **уздржи** од делатности од које произлази узнемиравање или опасност штете, ако се настанак узнемиравања или штете **не може спречити одговарајућим мерама**.

Став 2.

- Суд ће на захтев **заинтересованог лица** наредити да се предузму одговарајуће мере за спречавање настанка штете или узнемиравања, или да се отклони извор опасности, на трошак држаоца извора опасности, ако овај сам то не учини.

Тужбени захтев

ЗАБРАНА туженом да емитује у ваздух сумпор-диоксид преко укупних максималних годишњих емисија прописаних Националним планом за смањење емисија- **НЕПР**

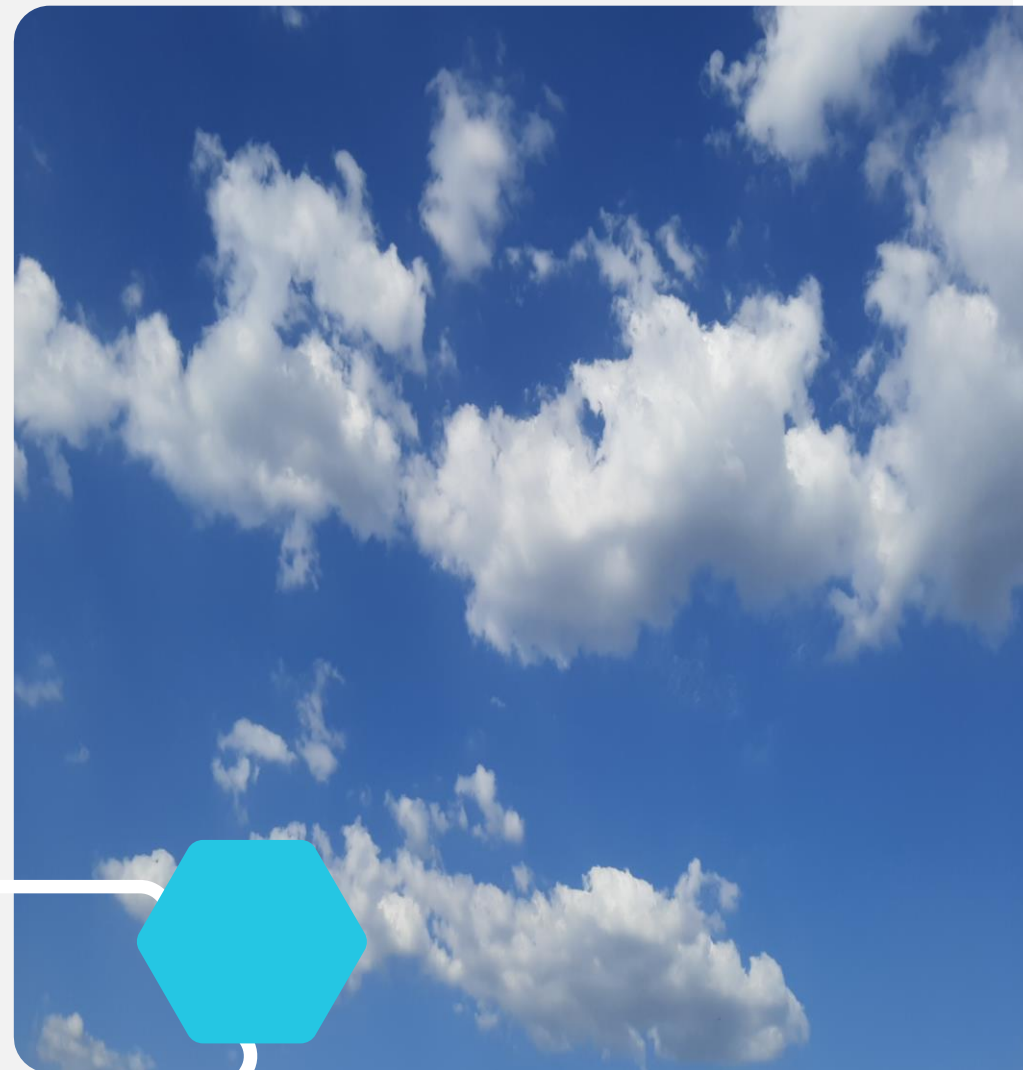
АРГУМЕНТИ ТУЖИОЦА

- Током 2018.г. и 2019.г.из постројења туженог емисије сумпор-диоксида су биле шест пута веће од оних утврђених НЕПР-ом, опасност од настанка штете по здравље неодређеног броја људи
- Тужилац је тражио ванредни инспекцијски надзор али добија одговор да нису прописане казне НЕПР-ом и да нису испуњени услови за покретање ванредног инспекцијског надзора.
- Управни поступци нису дали резултат

АРГУМЕНТИ ТУЖЕНОГ

- Обавезе из НЕПР-а нису доспеле.
- Недостатак активне легитимације јер захтев излази из оквира члана 81. Закона о заштити животне средине.
- Недостатак пасивне легитимације - НЕПР је међународна обавеза РС а не туженог.
- Непостојање линеарне зависности између емитованих количина SO₂ и концентрације у амбијенталном ваздуху, односно њиховог негативног утицаја на здравље људи.
- Државни органи сматрају да је потребна забрана рада термоелектрана
- Мора постојати ниво толеранције 156. став 3. ЗОО

Чињенично стање

НЕПР-ом су обухваћена постројења туженог која су предмет тужбеног захтева.

Термоелектране су емитовале укупно 308.219 т/г, -
Извештај о стању животне средине

НЕПР-ом је ограничено да емитују 54.575,33 т/г

Министарство је обавестило тужиоца да 2019. године да
нема услова за покретање инспекцијског надзора јер
НЕПР не прописује казне.

Последице изложености SO₂ су: хроничне опструктивне
болести, плућа, повећање смртности од респираторних и
кардио-васкуларне болести

ОДЛУКА СУДА

- АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА -Тужилац је „свако“ у смислу става 1. а и заинтересовано лице у смислу става 2. на основу члана 9 став 3. Архуске конвенције.
- ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА - НЕПР прописује обавезе за туженог и он врши емисије.
- „Линеарна зависности“- захтева се претња штетом а не и њен настанак, знатнија штета произилази из налаза вештака. Свако мора да испоштује свој део обавезе.
- Обавезе из НЕПР-а нису доспеле али је јасно да се обавезе не поштују и пресудом се отклања опасност
- Мора постојати ниво толеранције 156. став 3. ЗОО - суд је ово испоштовао и оценио

ПОРУКА

Домаћи судови морају да утврде да ли су права и слободе грађана повређена, и то у складу са правилима ЕКЉП и интерпретацијом коју је дао Европски суд.

Одредба члана 2 ЕКЉП намеће обавезу државе да предузима одговарајуће заштитне мере према онима налазе у оквиру њене јурисдикције.

Обавеза не постоји само када је реч о обавезама између две стране већ и када се предузимају ризичне индустријске активности предузете од стране државе или других појединаца.

